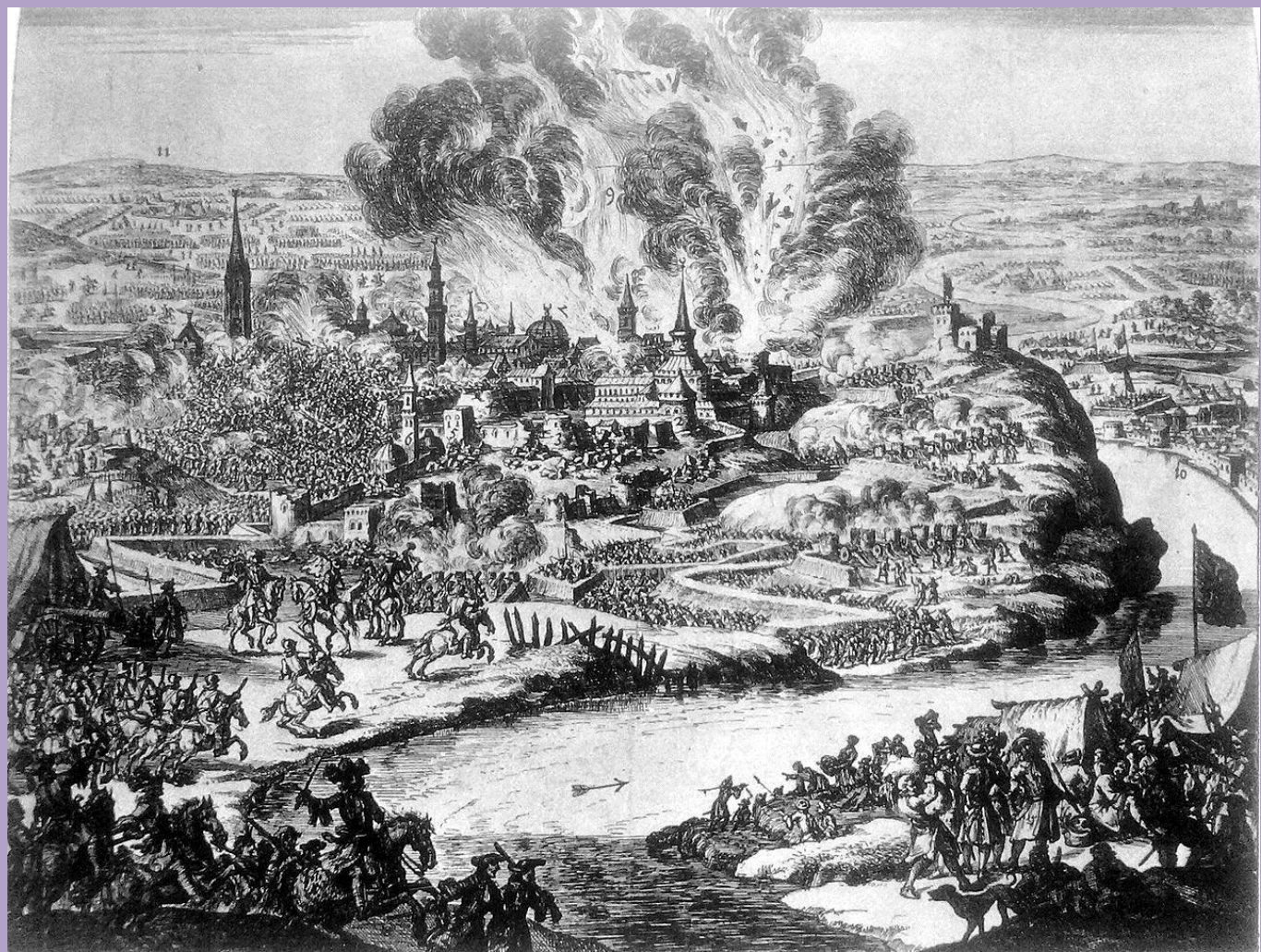

A TÖRÖK KIŰZÉSE MAGYARORSZÁGRÓL

– *vetíthető oktatási segédanyag* –

*Buda ostroma
(1686),
a török
lőporraktár
fölrobbanása*

Keglevich Kristóf

Budapesti Fazekas Mihály
Gyakorló Általános Iskola
és Gimnázium

Budapest, 2024

1. Előzmények

- 1591–1606, tizenöt éves háború: sikertelen
- Zrínyi M. – célul tűzi ki
- 1664, vasvári béke: a helyzet rosszabbodik
- 1683: utolsó nagy török támadás Bécs ellen legsikeresebb

Bécs 2 hónapig körülzárva
Kara Musztafa nagyvezír

I. Lipót → Lotharingiai Károly fővezér
+ Sobieski János lengyel kir.
+ német fejedelmek } felmenti

- ellentám. → 1683. szept. – párkányi csata: keresztény győzelem
→ 1683. okt. – Esztergom visszafoglalása a törököktől

Franz Geffels: Entschschlacht von Wien 1683 (1690 körül)

*A párkányi csata
következménye:
Kara Musztafa
selyemzsinór
által halála
(Belgrádban)*

- XI. Ince pápa energikusan Mo. felszabadításának ügye mellé áll
- a) Liga Sacra: Pápai Állam, H. Bir., Velence, Lengyelo. (+ Oroszo.)
Mo. hivatalosan nem tag ☹
- ← Magyar Kir. nem önálló
- ← a kurucok a törököket támogatják

Wer sich selbst erhöhet/ der wird ernidriget.

Zweifel-Gedanken oder Selbst-Rede
Des Ungarischen Erb-Rebellen
EMERICI TECKELY,
Vor/ und in seiner Gefangen-nehmung.

„Aki magát
felmagasztalja,
megaláztatik.”

„hátravan még a feketeleves”: a váradi pasa jele Thököly elfogására (1685)
Thököly kurucái élén az 1680-as években hozta létre a Felső-Magyarországi
Fejedelemséget, ezzel komolyan hátráltatva Mo. egységének ügyét
a törökök ki akarták szolgáltatni Bécsnek, hogy kedvezőbb békét köthessenek

b) sok pénz

c) fr.-ák semlegesítése:
XIV. Lajos békét ígér

XI. Ince a budavári Hess András téren, Damkö József 1936-os (a 250. éves évforduló) szobra

2. Mo fölszabadítása

- a Szent Liga három fronton támad: - Mo.
- Lo.
- Vel.

1684: Buda sikertelen ostroma

- 1686: Buda visszavétele: jún. 30. - szept. 2.
júl. 22. - felrobban a löporraktár → fal 150 m-en hiányzik
Abdurrahman pasa védi (70 éves)

karddal a kezében esik el a mai Bécsi Kapu térnél

Lotharingiai K. hcg – É-ről

II. Miksa Emánuel

bajor választófejedelem

- Gellért-hegy felől

(- 1936: Kodály Z.:

Budavári Te Deum)

*Franz Geffels: Buda ostroma
(MNM, 1690 körül)*

„I. tc. Ez oly nagy s örökké hálával említendő jótéteményeknek emlékezetére, s alázatosan kedveskedő lelküknek mindenkorra felismerhető hálája jeléül, e Magyar-országnak s kapcsolt részeinek összes karai és rendei kinyilatkoztatják, hogy mostantól jövőre s örök időkre senki mást, mint fenn címzett Ő császári és királyi felségének saját ágyékából származott fiörökösei közül az elsőszülöttet (ugyanest határozván az 1547-ik évi 5-ik s más e felől alkotott törvénycikkek) fogják törvényes királyuknak s uruknak ismerni és azt mindenkor és annyiszor, valahányszor ily felavatás újból bekövetkezik, a fentebb kijelentett hitlevélben foglalt cikkelyek előrebocsátandó elfogadása, vagy királyi biztosítása s e felől oly alakban, mint elődei teljesítették, leteendő eskü után, országgyűlésileg, e Magyarországon belül, meg fogják koronázni. [...]

IV. tc. Mindamellet a karok és rendek e pontban is, hódolatuknak és mocsoktalan hűségés kötelességének további tanúsítására, s a bizalmatlanságnak, mely a király s az ország és annak kapcsolt részei közt emiatt netalán a jövőendőben felmerülhetne, gyökeres kiirtására alázattal kedveskedő s hódoló lélekkel beleegyeztek, hogy az ellentmondás s ellenállás szabadságáról beiktatott emez előbb mondott záradékot, második Endre király fentebb említett decretuma előbb idézett 31-ik cikkelyének tartalmából s értelméből, következőleg az előbb leírt módon letett koronázási esküből is, e jelen törvényes rendelettel kizárják s eltávolítsák." (Az 1687. évi országgyűlés cikkelyeiből)

- 1687: pozsonyi ogy.
 - a rendek lemondanak szabad királyvál. jogukról
 - Habs.-ok fiági örökösödése
 - lemondanak a ius resistendi-ről (1222) ☹
 - ← Esterházy P. nádor kezdeményezésére
- 1688: Belgrád átmeneti felszabadítása
- 1690: ismét török kézen → szerbek menekülnek Szentendrére
- számos véres csata
 - 1688: XIV. Lajos támadása → haderőkivonás → a mo.-i harcok elhúzódnak
- 1697: Zenta: Savoyai Jenő nagy győzelme
 - fr. szárm. hadvezér
 - Höchstädt
 - birtokok: Ráckeve
 - szobra: Budai Vár →
- 1699: karlócai béke: Mo. Habs. kézen,
 - kivéve a Temesköz
- 1718-ban szabadítja föl S. J. ↙

Róna József szobra (1900 körül)

3. Habsburg abszolutista törekvések → elégedetlenség

- 1687

- fegyverjog → visszafoglalt területek = „újszerzeményi terület”

a régi tulajnak 10% fegyverváltságot kell fizetnie

+ igazolnia, hogy az övé volt

kat. egyház mentesül – olaj a tűzre

- Jászság

Kiskunság

Nagykunság

= **Hármas Ker.** elzálogosítása a Ném. Lov.rendnek

- vitézlő rend szélnek eresztése

- megemelt adók – **porció, forspont**

4. Erdély

– Ø része a felszabadító háborúnak
megváltozott a két nagyhatalom egyensúlya, amely létrehozta

– I. Apafi Mihály 1690†

Thököly I. próbálja megszerezni
a fejedelmi címet török segítséggel

– császári seregek elf.

– DIPLOMA LEOPOLDINUM

(I. Lipót oklevele)

- Erdély Bécsből irányított tartomány

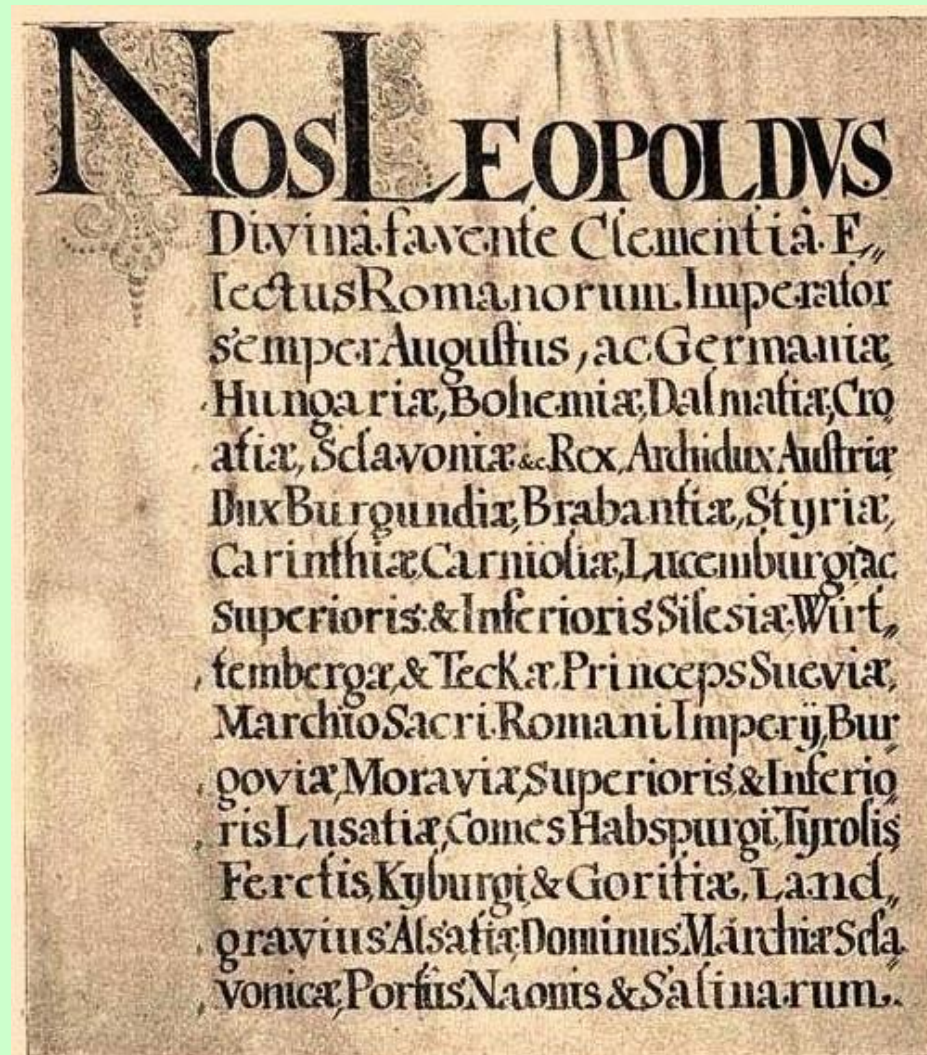
- nem része Mo-nak ☹️

1848 (Uniót Erdéllyel!), 1867 ✓

- maga Erdély ezt nem bánta

- felekezeti, rendi és a birtokviszonyok maradnak

- gubernator irányítja, a fejedelem maga a császár-király

Σ ÉRTÉKELÉS

- török kiűzése: ⊕ Mo. jogilag nem részes: ⊖
- újra egy magyar állam létezik, de nem független (**1687!**)

nem egységes ← Erdély*

← Határőrvidék*
= Ho.-Al-Duna

* mindkettő közvetlenül Bécsből irányítva

- elégedetlenség

A képek forrása

Címdia – Buda ostroma (a lőportorony fölrobbanása) korabeli metszeten

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fb/Buda_1686-ism7.jpg

2. dia – Franz Geffels: Bécs ostroma (1683)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8b/Si%C3%A8ge_de_Vienne_1683.jpg

3. dia – Kara Musztafa megfojtása

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e4/Kara_Musztafa_kiv%C3%A9gz%C3%A9se_a_Selyemzsin%C3%B3rral.jpg

4. dia – Thököly – feketeleves

<https://www.arcanum.com/en/online-kiadvanyok/MagyarNemzetTortenete-a-magyar-nemzet-tortenete-9A23/szilagyi-sandor-a-magyar-nemzet-tortenete-21F2/magyarorszag-tortenete-i-lipot-es-i-jozsef-koraban-16571711-52EF/otodik-konyv-a-felszabadito-haboru-kora-55E3/iii-fejezet-thokoly-bukasa-erdely-vajudasai-5624/>

5. dia – XI. Ince pápát ábrázoló festmény

<http://www.katolikus-honlap.hu/1302/boldogince.htm>

5. dia – III. Ince budavári szobra

<https://zoldkalauz.hu/ince-papa-ter>

<https://www.kozterkep.hu/1733/xi-ince-papa#vetito=177129>

6. dia – Franz Geffels: Buda ostroma

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/22/Siege_of_Buda_1686_Frans_Geffels.jpg

8. dia – Savoyai lovas szobra

<http://induljelegyuton.hu/?tag=savoyai-eugen>

10. dia – Diploma Leopldinum

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fd/Diploma_Leopoldinum.jpg

11. dia – Karlócai béke – térkép

<https://delhir.info/2021/01/26/322-eve-kotottek-meg-a-karlocai-beket/>